

Prinsjesdagonderzoek 2020

Rapport voor de NOS

Project: 20067326

Amsterdam, 14 september 2020

© Ipsos 2020. All rights reserved. Contains Ipsos' Confidential and Proprietary information and may not be disclosed or reproduced without the prior written consent of Ipsos.

Het Ipsos/NOS Prinsjesdagonderzoek 2020

Ieder jaar rondom Prinsjesdag voert Ipsos samen met de NOS een opiniepeiling uit onder de Nederlandse bevolking. Dit jaar speelt de uitbraak van het coronavirus uiteraard een grote rol bij de invulling van Prinsjesdag. Hierdoor ziet de dag er dit jaar anders uit: geen koninklijke rijtoer, geen balkonscène en het voorlezen van de Troonrede is verplaatst van de Ridderzaal naar de Grote Kerk. Belangrijker nog, het coronavirus heeft ook zijn weerslag op de politieke en economische realiteit van dit moment. Zo zullen de maatregelen die zijn genomen om de uitbraak van het virus te bestrijden van grote invloed zijn op de overheidsfinanciën van komend jaar en op de economie. De laatste raming van het Centraal Planbureau gaat uit van een economische krimp van 5% in 2020.

In dit onderzoek staan we stil bij de publieke perceptie van de economische en de politieke situatie in Nederland. Merken Nederlanders bijvoorbeeld nu al iets van de krimp van de economie? Wat vindt men van de coronamaatregelen, en dan met name van de economische impact daarvan? En welke maatschappelijke thema's, anders dan corona, vinden burgers belangrijk?

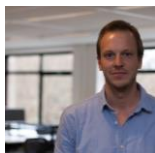
Op deze en andere vragen geven we antwoord in dit rapport. Het rapport bestaat uit drie hoofdstukken: de percepties van Nederlanders over de stand van de economie, de beoordeling van het kabinet Rutte III en de publieke opinie ten aanzien van actuele politieke kwesties. Voor dit onderzoek is een representatieve steekproef van 1.050 stemgerechtigde Nederlanders ondervraagd. De volledige onderzoeksverantwoording is terug te vinden vanaf pagina 33.

Aarzel niet om contact op te nemen met vragen en opmerkingen!

Aideen Hearn

Research Executive
Ipsos Public Affairs
aideen.hearn@ipsos.com

Sjoerd van Heck

Research Manager
Ipsos Public Affairs
sjoerd.vanheck@ipsos.com

Inhoud

- 3** Inleiding
- 4** De belangrijkste conclusies
- 5** Percepties van de economie
- 13** Kabinet Rutte III
- 20** Actuele politieke kwesties
- 31** Onderzoeksoptzet

Inleiding

Dit jaar Prinsjesdag zal de laatste keer zijn dat het kabinet Rutte III haar begroting voor het komende jaar presenteert. Met de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021 komt er een einde aan de termijn van het derde kabinet Rutte.

Eind 2019 was de grootste opgave van het kabinet Rutte III om tot een akkoord te komen over het stikstofbeleid. Om de (woning)bouw meer ruimte te geven, werd de maximumsnelheid verlaagd en moest ook de agrarische sector de stikstofuitstoot terugdringen.

In maart 2020 kwam het kabinet voor een nog veel grotere uitdaging te staan: de uitbraak van het coronavirus in Nederland. De besmettingen liepen in rap tempo op en de regering ging over tot ingrijpende maatregelen om verdere verspreiding tegen te gaan. Nederland ging op slot.

Deze ingrepen hebben een zware druk gelegd op de Nederlandse economie. Voor dit jaar wordt er een economische krimp van 5% voorspelt. Om bedrijven en ondernemers die geraakt worden door de coronacrisis te helpen is het kabinet met verschillende steunpakketten gekomen.

De coronacrisis wordt wereldwijd gevoeld. De Europese Unie heeft een Europees herstelfonds opgetuigd. Landen die zwaar getroffen zijn door de coronacrisis, zoals Italië en Spanje, kunnen aanspraak maken op gelden uit dit fonds. Een oude discussie over Europese solidariteit is daarmee weer opgelaaid. Op dezelfde wijze heeft de coronacrisis geleid tot een (her)waardering van de publieke sector. Met name de zorg staat in het middelpunt van de belangstelling. Maar er is ook onvrede over het uitblijven van een structurele verbetering van arbeidsvoorwaarden voor zorgwerkers.

De opening van het nieuwe parlementaire jaar is een goed moment om Nederlanders te vragen hoe zij tegen dit alles aan kijken. Merkt men de gevolgen van de coronacrisis al in de eigen portemonnee? Hoe zijn burgers in zijn algemeenheid gestemd over de toekomst van Nederland en over de Nederlandse economie? En wat vinden ze van de aanpak van de coronacrisis door het kabinet Rutte III? We kijken ook alvast voorzichtig vooruit naar de verkiezingen van volgend jaar. Waar moeten die over gaan? Welke thema's en onderwerpen leven er onder burgers?

De belangrijkste conclusies

1. Economie

De coronacrisis laat zich nu al voelen. Ruim een kwart van alle Nederlanders zegt negatieve financiële gevolgen van de coronacrisis te ondervinden. En een ongeveer even grote groep geeft aan daardoor de hand op de knip te houden. Het zijn vooral jongeren die zeggen te moeten bezuinigen, meer dan ouderen. Toch blijft het aandeel burgers dat net niet, of maar net, rond kan komen stabiel ten opzichte van voorgaande jaren.

Ongeveer een derde van de beroepsbevolking (18+) zegt dat hun werksituatie door de coronacrisis is veranderd. Vooral zelfstandige ondernemers merken dit en geven aan dat ze minder werk hebben door de coronacrisis.

Het gevolg is dat Nederlanders een stuk somberder over de economische situatie in Nederland zijn dan in voorgaande jaren. Ruim de helft denkt dat de economie de komende 12 maanden zal verslechteren en dat het de slechte kant op gaat met Nederland. Opvallend is dat jongeren positiever zijn over de economie dan ouderen, terwijl juist jongeren de effecten van de coronacrisis het sterkst merken.

2. Politiek

De coronacrisis heeft een positief effect op de steun voor het kabinet. Nederlanders geven het functioneren van het kabinet een 6.2, een stuk hoger dan voorgaande jaren. Ook het vertrouwen in het kabinet, de premier en de landelijke politiek in het algemeen zijn gestegen. Nederlanders vinden bovendien dat premier Rutte, minister Hugo de Jonge en het RIVM de coronacrisis goed aanpakken.

Ondanks de steun voor en het vertrouwen in het kabinet, is er sprake van verdeeldheid onder Nederlanders over de economische effecten van de coronamaatregelen. Men is het bijvoorbeeld niet eens over de vraag of de maatregelen versoepeld moeten worden om de economie te helpen. Een deel van de Nederlanders maakt zich bovendien zorgen over de oplopende staatsschuld als gevolg van de coronacrisis. De groep burgers die zegt dat de coronamaatregelen van het kabinet duidelijk zijn en dat de communicatie daarover helder is, is groter dan de groep die dit niet vindt. Toch is maar ongeveer de helft van de bevolking te spreken over de duidelijkheid van de maatregelen en de communicatie daaromtrent. Ook hier duikt dus weer de verdeeldheid op. Bovendien vindt de helft van de Nederlanders dat er strenger moet worden gehandhaafd op de coronaregels.

De coronacrisis heeft uiteraard ook een duidelijk effect op de onderwerpen die Nederlanders belangrijk vinden. Gezondheidszorg staat met stipt op nummer een. Economische thema's als werkgelegenheid en armoede keren terug op het lijstje met prioriteiten. En klimaat en duurzaamheid blijven actueel.

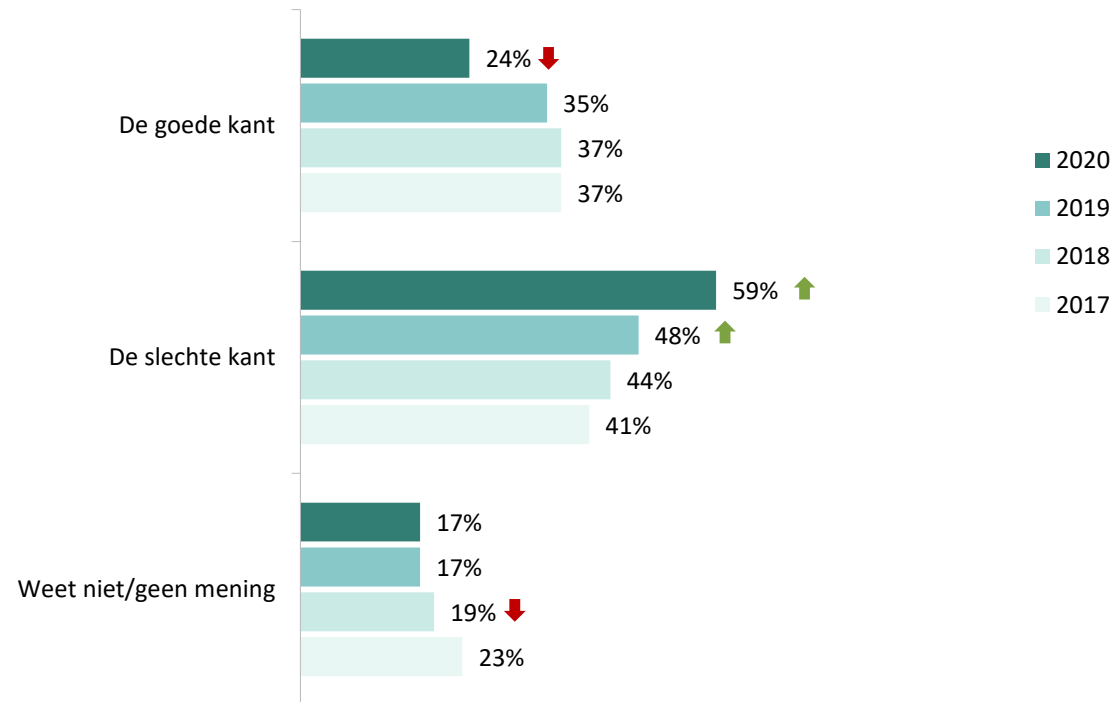
Percepties van de economie

Een meerderheid vindt dat het de slechte kant op gaat met Nederland

Alles bij elkaar genomen, vindt u dat het op dit moment de goede of de slechte kant opgaat met Nederland?

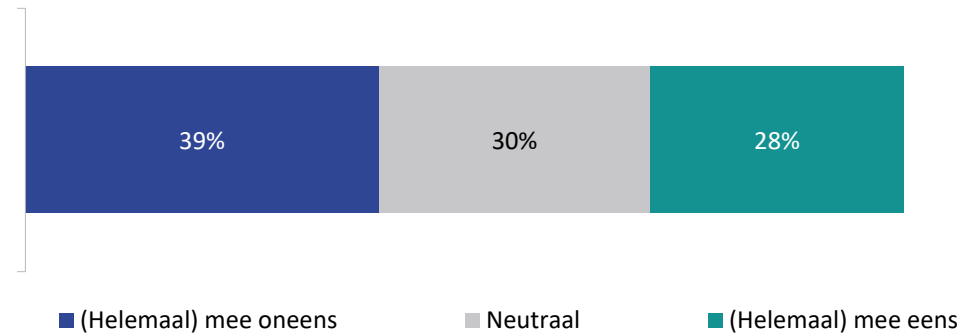
Sinds 2018 is er een stijgende lijn te zien in het aantal Nederlanders dat vindt dat het de slechte kant op gaat met Nederland. In 2017 vond 41% dat het de slechte kant op ging met Nederland. Dit jaar is dat gestegen naar 59%.

Jongeren (18-34 jaar) zijn positiever dan ouderen (55+): 48% van de jongeren vindt dat het de slechte kant op gaan met Nederland, terwijl 30% het juist de goede kant op vindt gaan. Onder ouderen (55+) vindt 63% het de slechte kant op gaan, 21% vindt het de goede kant op gaan. Onder hoogopgeleiden zegt 30% dat het de goede kant op gaat, onder laagopgeleiden is dat 19%.

De gevolgen van de coronacrisis zijn bij een groot deel van de Nederlanders al merkbaar: een kwart ondervindt de negatieve financiële gevolgen

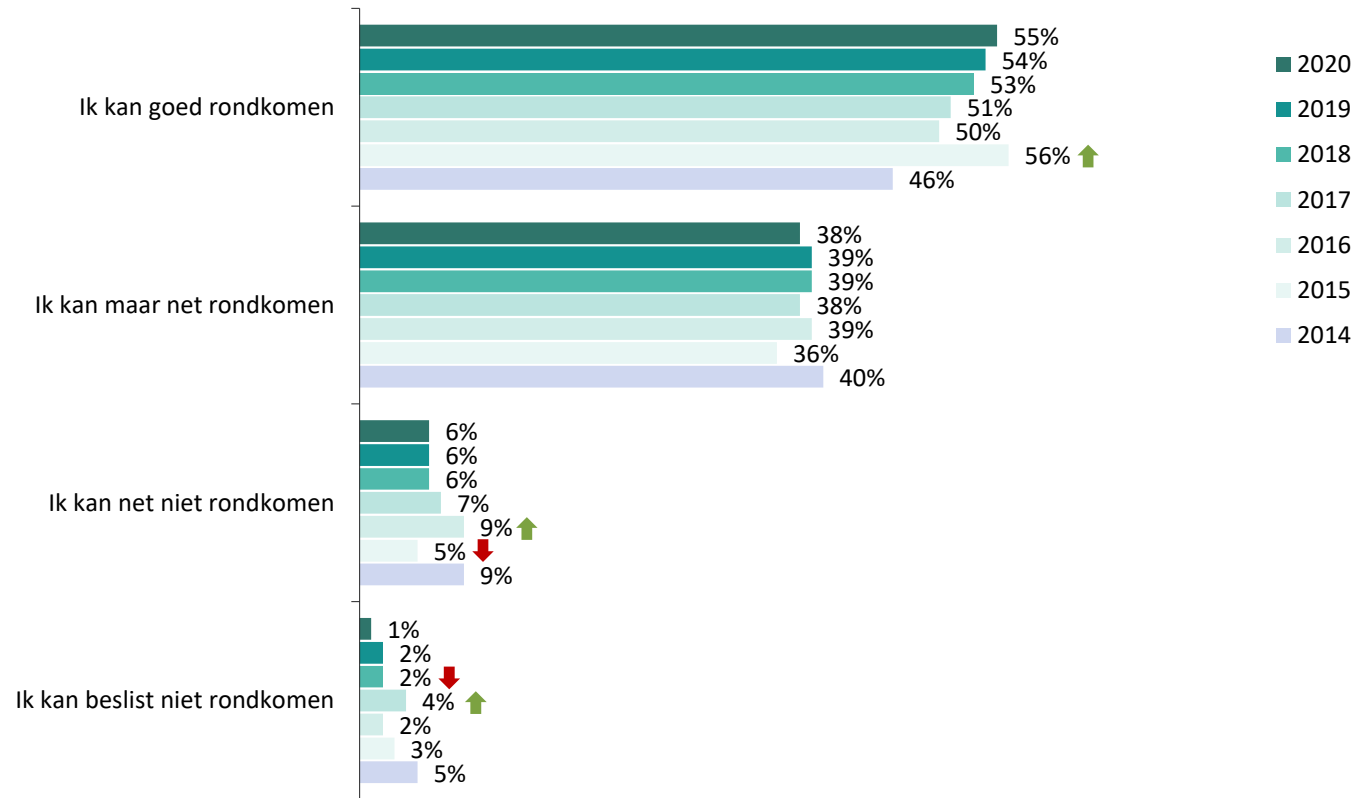
In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling:
De coronacrisis heeft negatieve gevolgen voor mijn persoonlijke financiële situatie op dit moment.

Met name zelfstandig ondernemers hebben het zwaar: 53% geeft aan dat de coronacrisis negatieve gevolgen heeft voor de persoonlijke financiële situatie op dit moment.

De coronacrisis leidt er (nog) niet toe dat mensen minder goed kunnen rondkomen

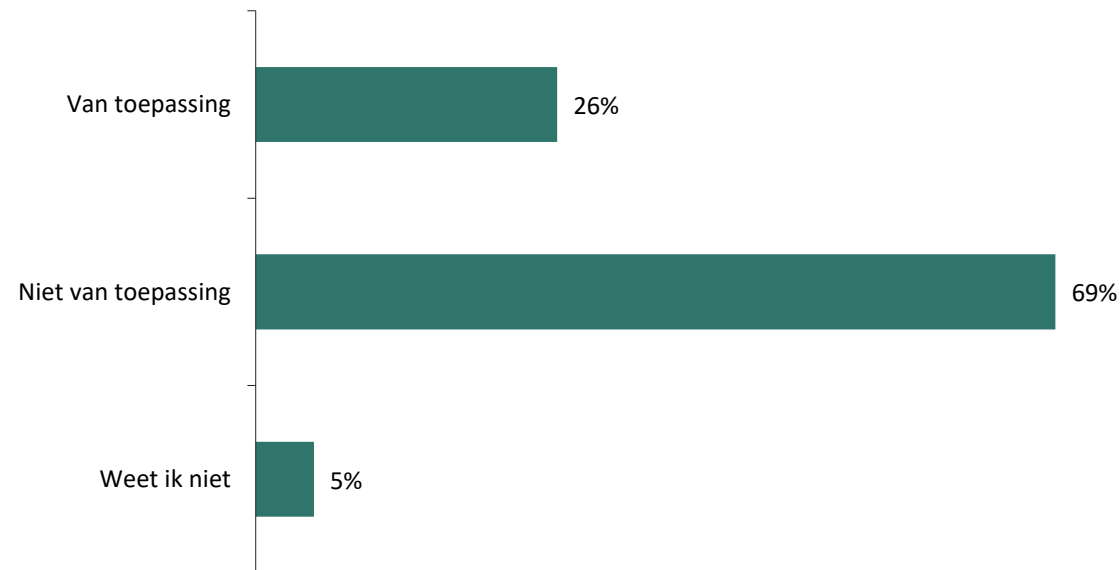
Welk van de onderstaande uitspraken past het best bij u?

De meerderheid van de hoogopgeleiden kan goed rondkomen (70%). Onder laagopgeleiden ligt dit een stuk lager: 46% kan goed rondkomen, terwijl 43% van de laagopgeleiden maar net kan rondkomen.

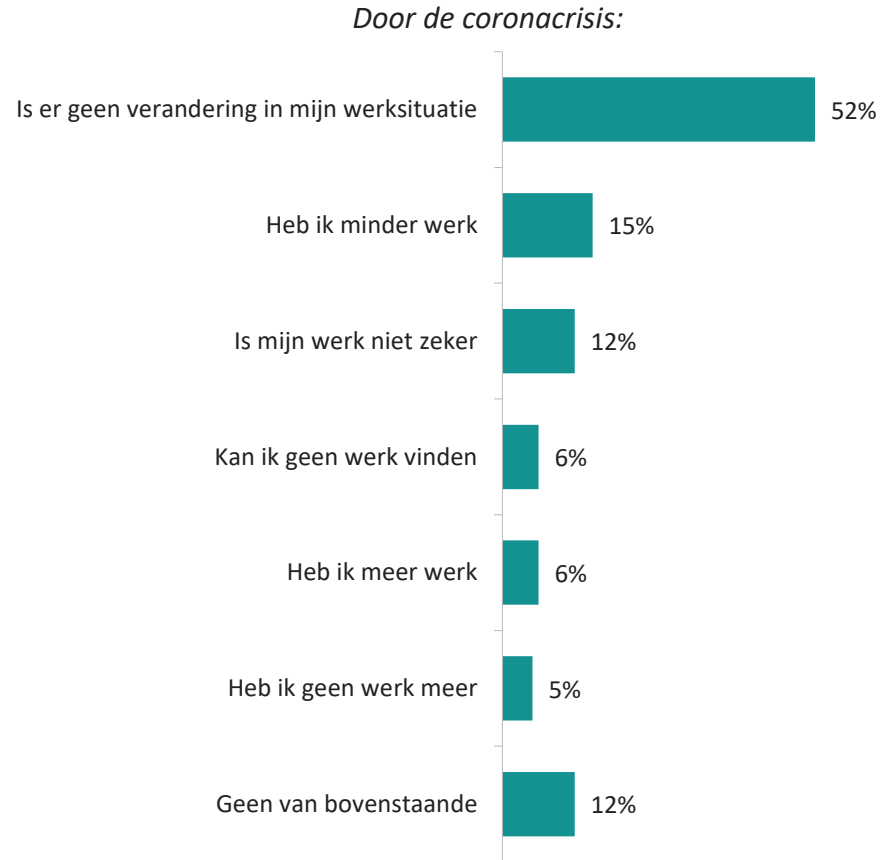
Een kwart van de Nederlanders is door de coronacrisis gedwongen om te bezuinigen

Door de coronacrisis ben ik gedwongen te bezuinigen.

Jongeren (18-34 jaar) lijken harder te worden geraakt dan ouderen (55+): 32% van de jongeren zegt door de coronacrisis te moeten bezuinigen tegenover 23% van de ouderen. Ook veel middelhoogopgeleiden (29%) houden de hand op de knip. Onder burgers die in de grote steden leven is de noodzaak tot bezuinigen groter dan in andere regio's, bijna vier op de tien (39%) stedelingen zegt minder uit te geven.

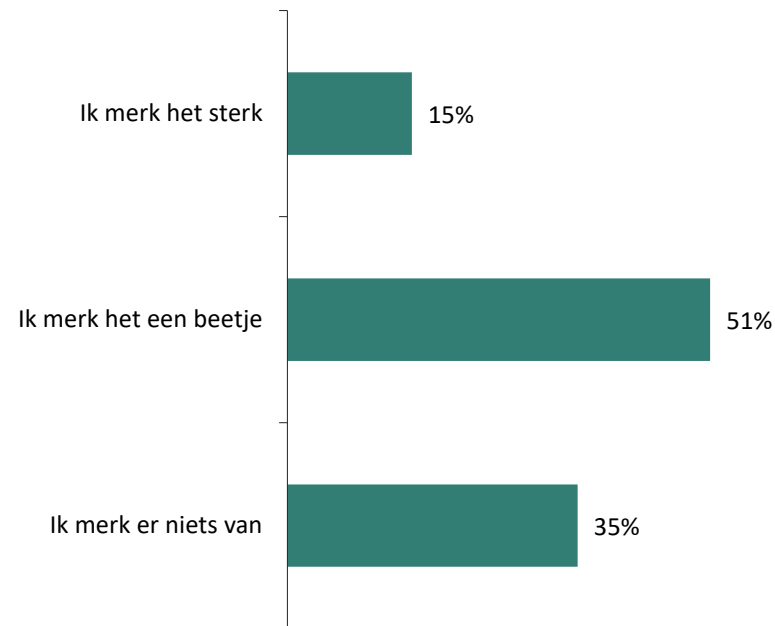
Ongeveer een derde van de beroepsbevolking geeft aan dat hun werksituatie door de coronacrisis is veranderd: ze hebben minder werk, hun werk is niet zeker, ze kunnen geen werk vinden of ze hebben geen werk meer

Vooraf zelfstandige ondernemers (47%) hebben minder werk door de coronacrisis.

Een meerderheid van de Nederlanders merkt nu al iets van de krimpende economie

Diverse instanties, als het CBS en het CPB**, verwachten dat de Nederlandse economie dit jaar met ongeveer 5 procent zal krimpen. In hoeverre merkt u hier in uw directe omgeving nu al iets van?*

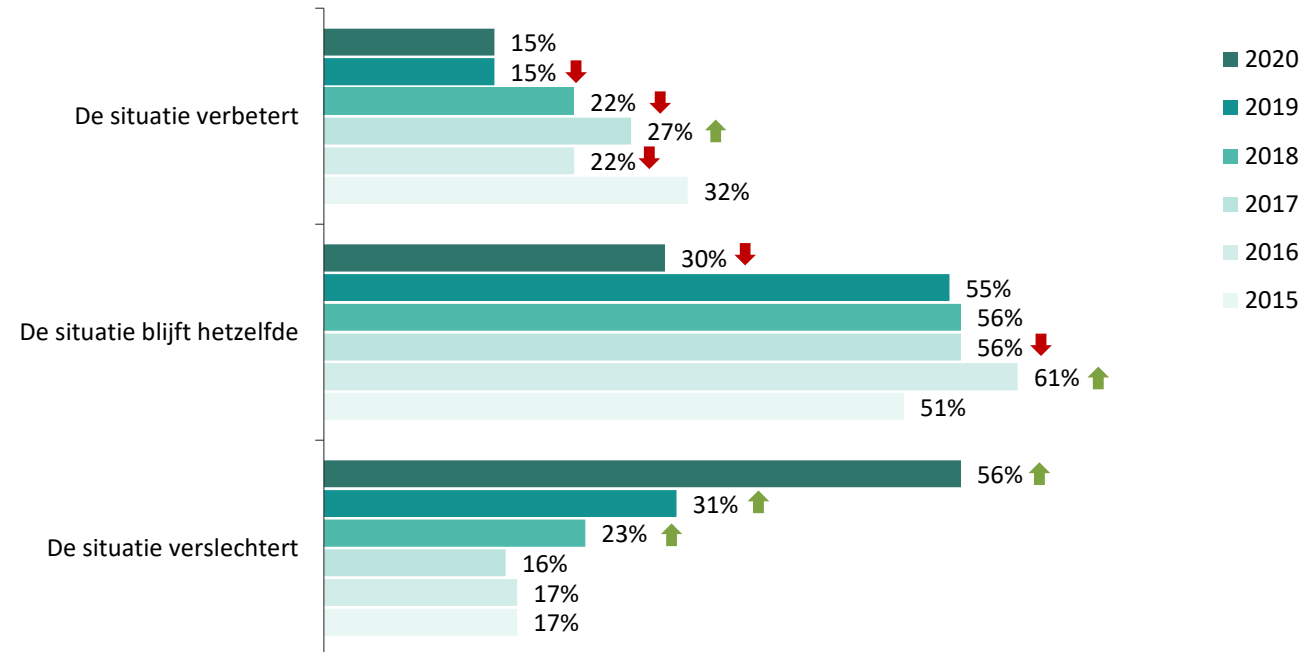

** CBS: Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) verzamelt en publiceert allerlei statistische gegevens van maatschappelijke en economische aard.
** CPB: Het Centraal Planbureau (CPB) doet wetenschappelijk onderzoek dat politici en beleidsmakers kunnen gebruiken bij het nemen van besluiten over beleidsvraagstukken.*

Een vijfde van de jongeren zegt het 'sterk te merken' dat de economie dit jaar krimpt; onder ouderen is dit 13%. Ook in de grote steden (21%) en in het noorden (22%) van het land merkt men de economische neergang al sterk.

In vergelijking met voorgaande jaren zijn Nederlanders een stuk somberder over de Nederlandse economie: ruim de helft denkt dat de situatie zal verslechteren

Als u denkt aan de komende twaalf maanden, denkt u dat de economische situatie in Nederland beter wordt, hetzelfde blijft of slechter wordt?

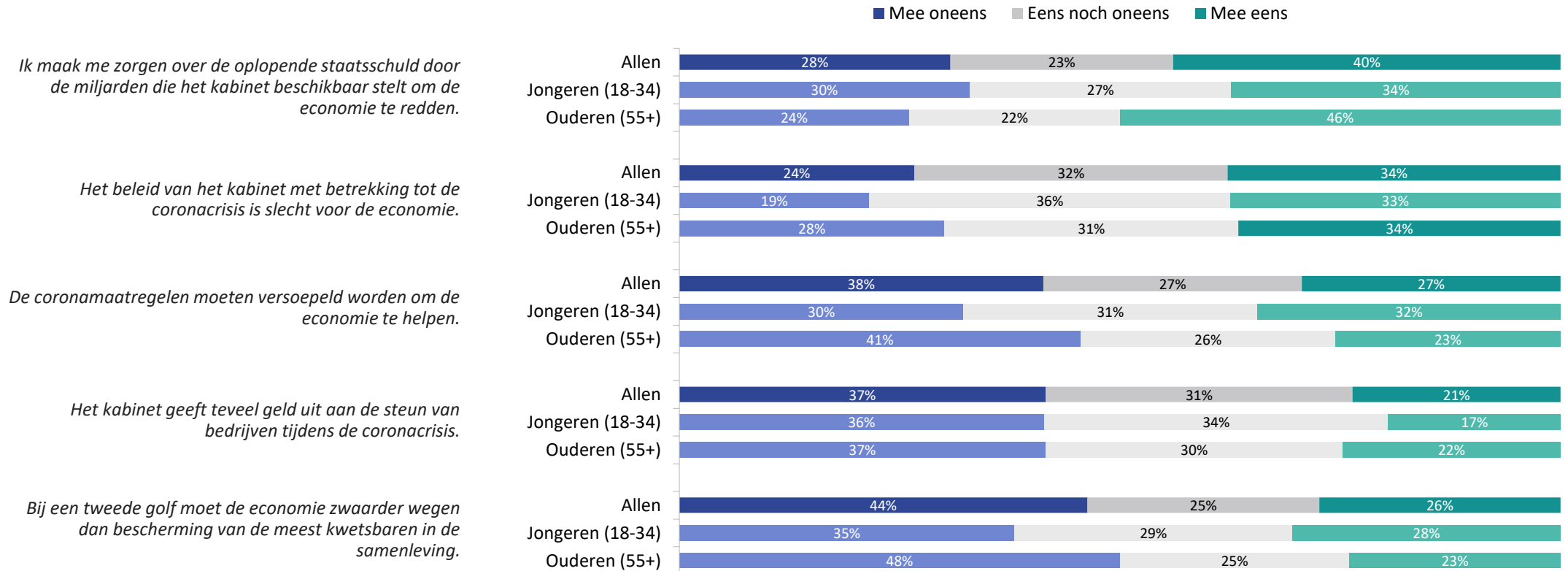
Ouderen (55+) zien de toekomst het meest somber in, 62% denkt dat de economische situatie de komende 12 maanden zal verslechteren. Jongeren zijn positiever: 44% denkt dat de situatie zal verslechteren, terwijl 42% denkt dat de situatie hetzelfde blijft. Hoogopgeleiden (20%) en mensen uit de grote steden (23%) zijn het meest positief en denken dat de situatie zal verbeteren.

Kabinet Rutte III

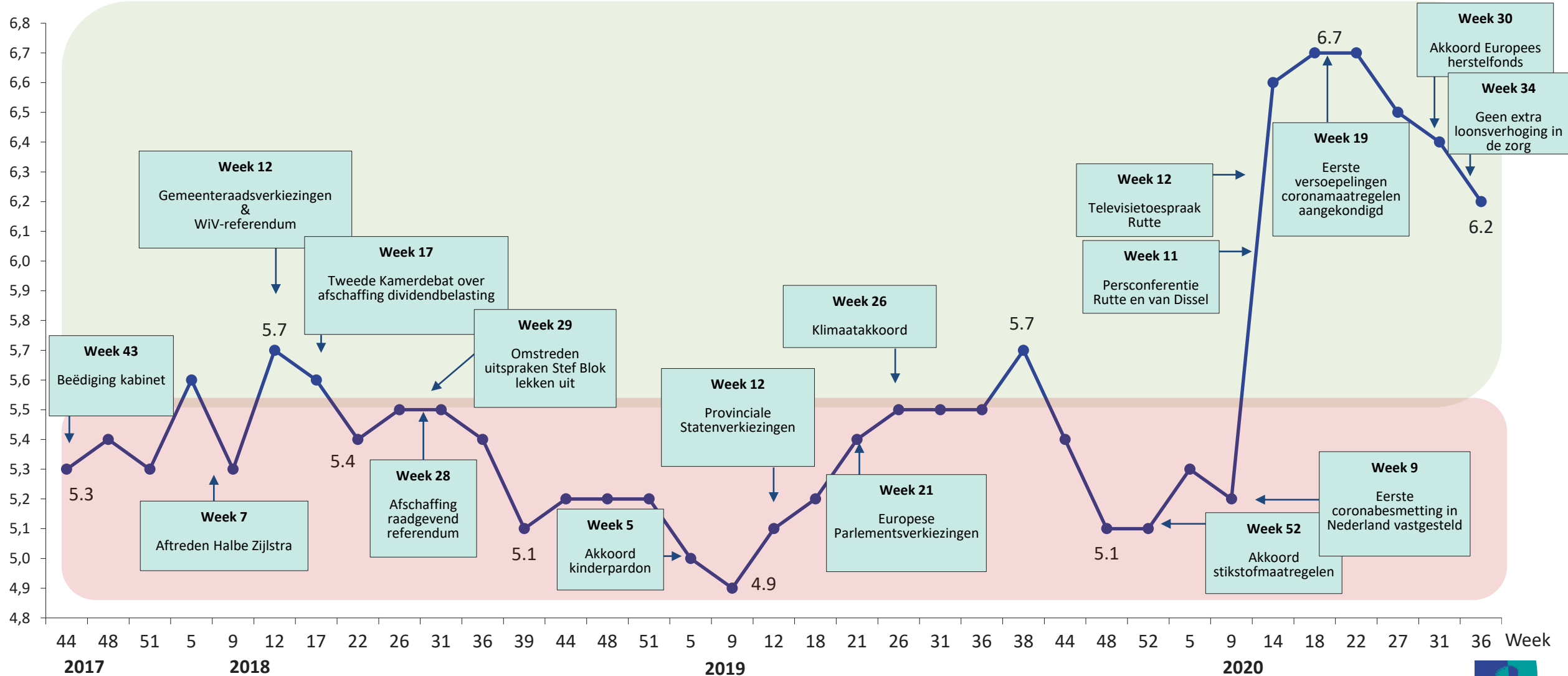
Nederlanders zijn verdeeld over de economische effecten van de coronamaatregelen

In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen:

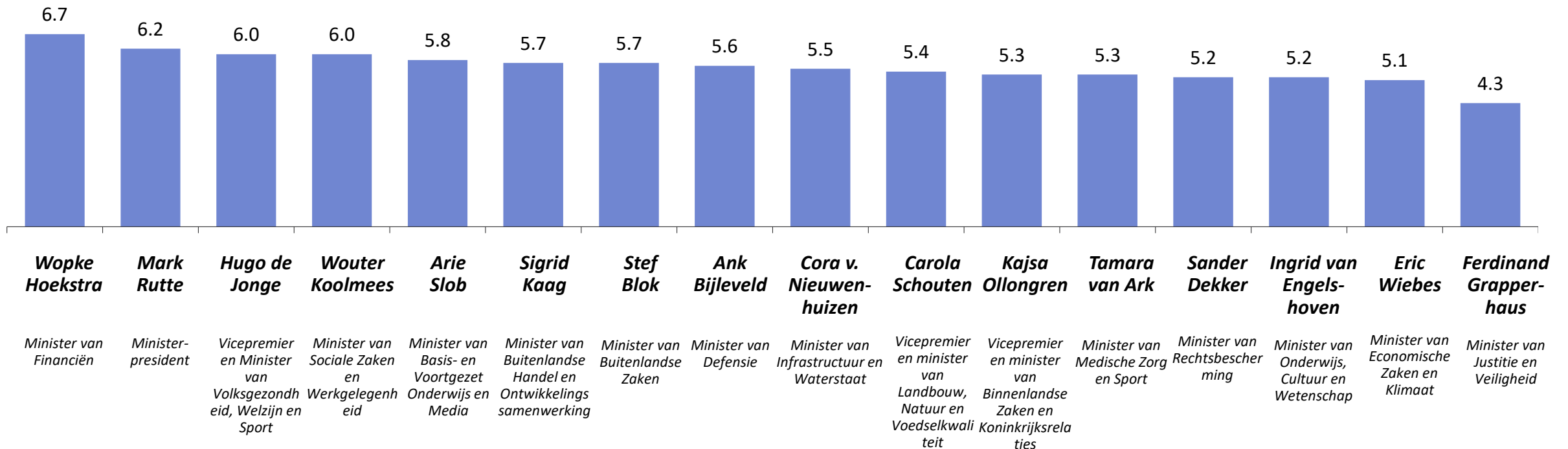
Met name aanhangers van de PVV en Forum voor Democratie zijn kritisch over de coronamaatregelen: aanhangers van Forum voor Democratie (73%) en PVV (56%) vinden in meerderheid dat het beleid slecht is voor de economie. De opinies van jongeren en ouderen ontlopen elkaar niet zoveel, wel zijn jongeren iets meer geneigd om te zeggen dat de maatregelen moeten worden versoepeld.

Aan het begin van de coronacrisis is de waardering voor het kabinet sterk gestegen. Na een lichte daling komt het kabinet nu uit op het rapportcijfer 6.2

Basis: Nederlanders 18+ (n= ongeveer 1.000 per meting). Data is verzameld in de maandelijkse meting van De Politieke Barometer. Het rapportcijfer is het gemiddelde, op een schaal van 1-10.

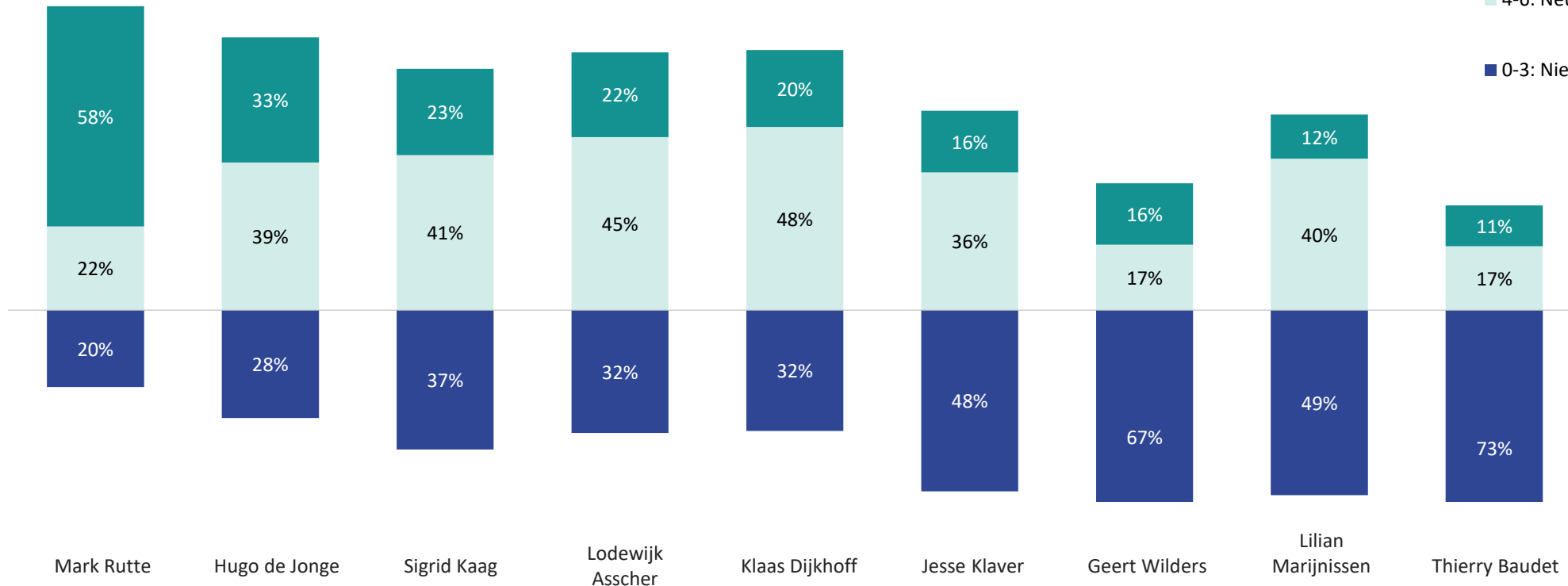
Wopke Hoekstra krijgt de beste beoordeling, Minister Ferdinand Grapperhaus van Justitie en Veiligheid krijgt de laagste score

Bijna zes op de tien Nederlanders vinden Mark Rutte de ideale premier. Hugo de Jonge komt op de tweede plek

*In hoeverre vindt u onderstaande politici geschikt als minister-president/premier?
0 staat voor 'helemaal niet geschikt' en 10 staat voor 'de ideale minister-president/premier'*

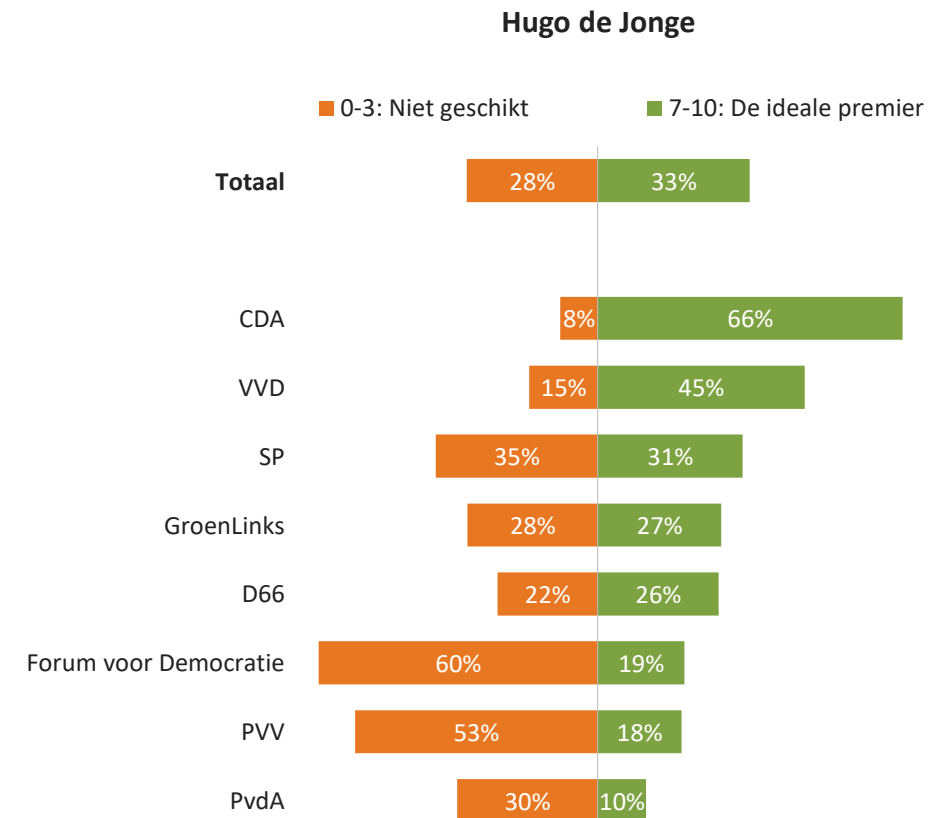
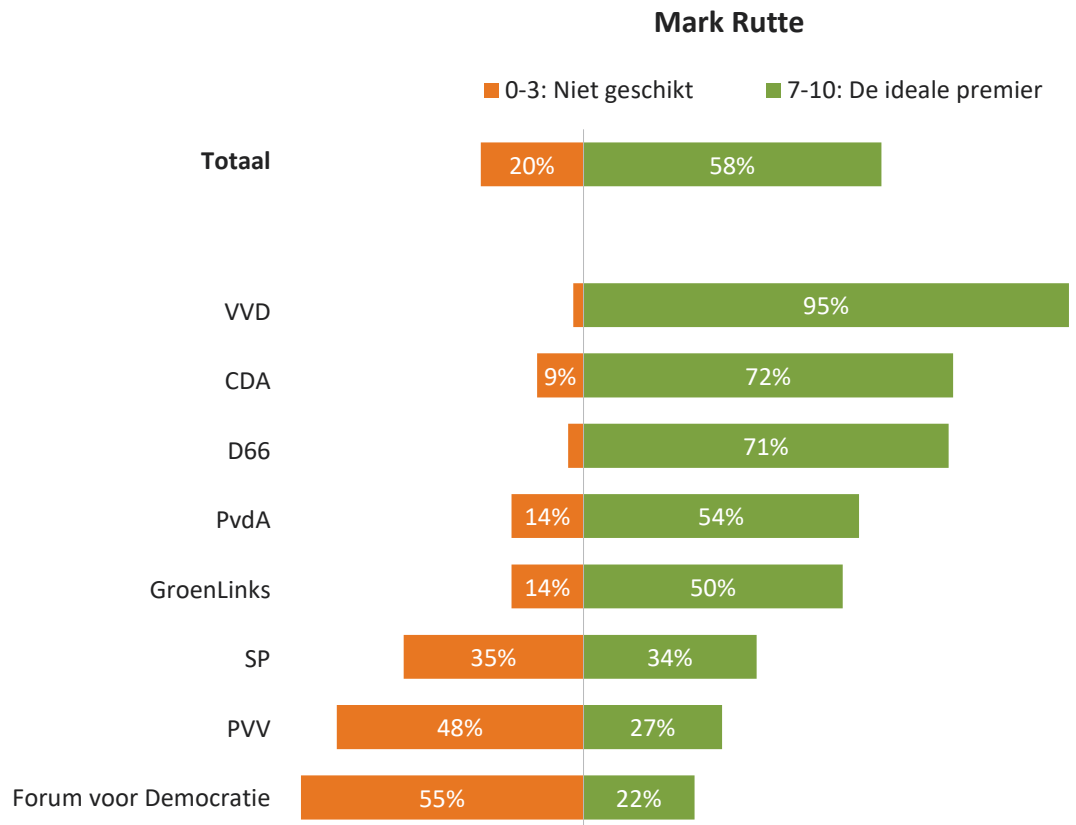
■ 7-10: De ideale premier
■ 4-6: Neutraal
■ 0-3: Niet geschikt

Het valt op dat er relatief veel weerstand is tegen Klaver en Marijnissen als premier. Voor beide politici geldt dat ongeveer de helft van de bevolking dat niet ziet zitten. Bij Wilders en Baudet ligt het aandeel Nederlanders dat hen ongeschikt acht als premier zelfs rond de 70%.

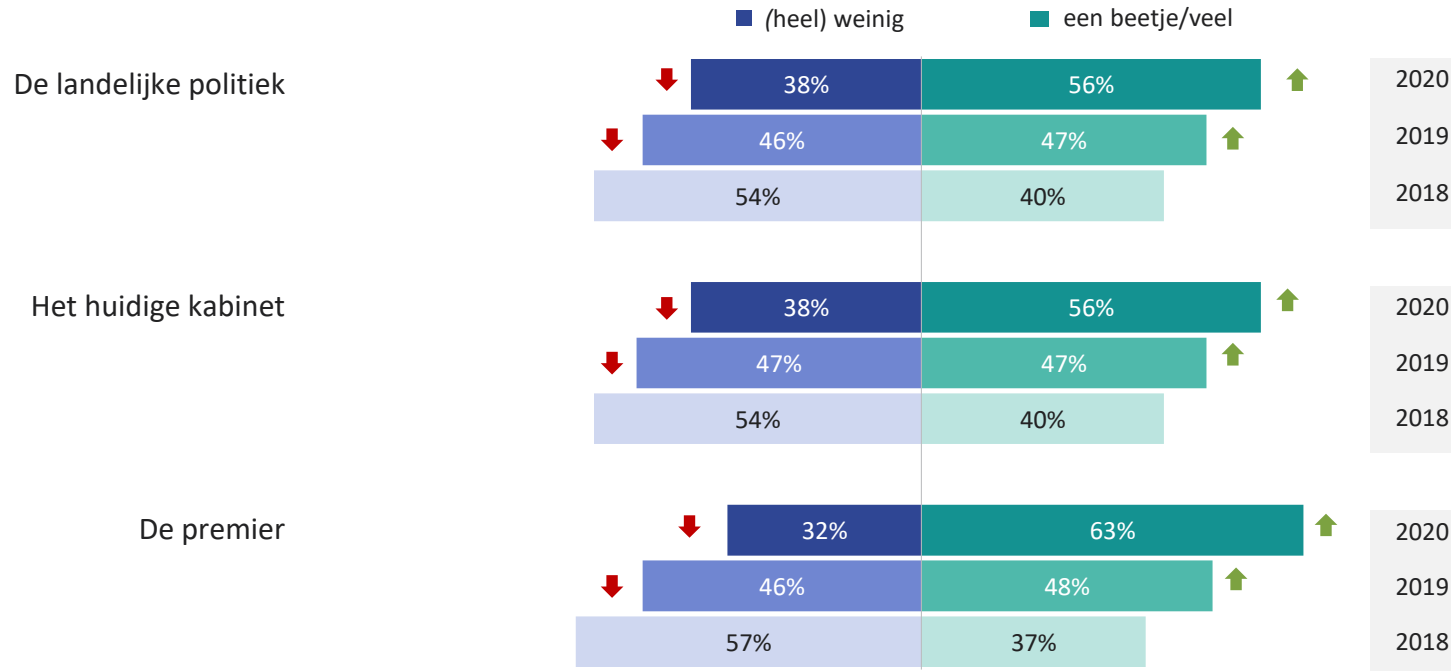
Rutte is vooral geliefd onder aanhangers van de coalitiepartijen, meeste weerstand bij aanhangers van SP, PVV en FvD. Meningen over de Jonge zijn meer verdeeld.

In hoeverre vindt u onderstaande politici geschikt als minister-president/premier?
 0 staat voor 'helemaal niet geschikt' en 10 staat voor 'de ideale minister-president/premier'

Vertrouwen in de premier, het kabinet en de politiek neemt toe

In hoeverre heeft u vertrouwen in...

Aanhangers van de PVV en van Forum voor Democratie aanhangers hebben (heel) weinig vertrouwen in de landelijke politiek (PVV: 73%, FvD: 70%), het huidige kabinet (PVV: 74%, FvD: 68%) en in premier Rutte (PVV: 67%, FvD: 61%).

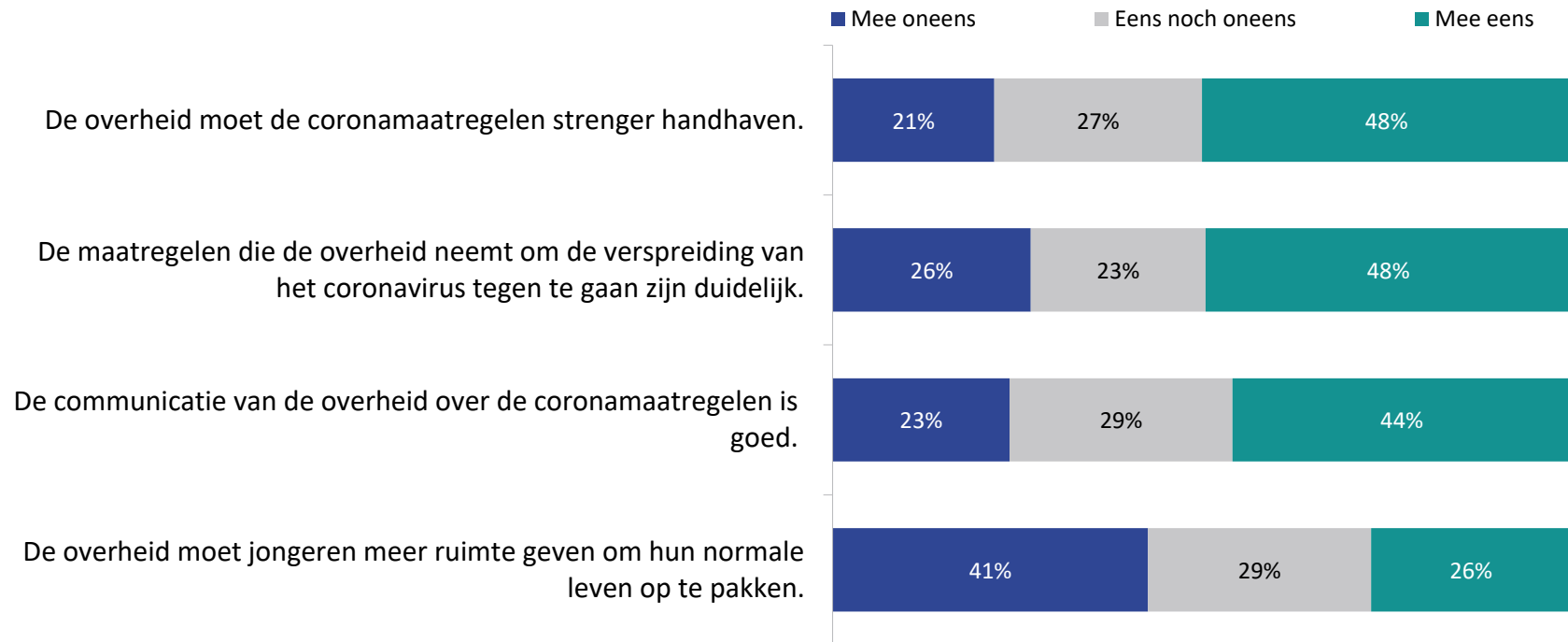
Actuele politieke kwesties

Verdeeldheid over de coronaregels: maar ongeveer de helft van de bevolking vindt de maatregelen duidelijk en de communicatie daarover goed

In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen:

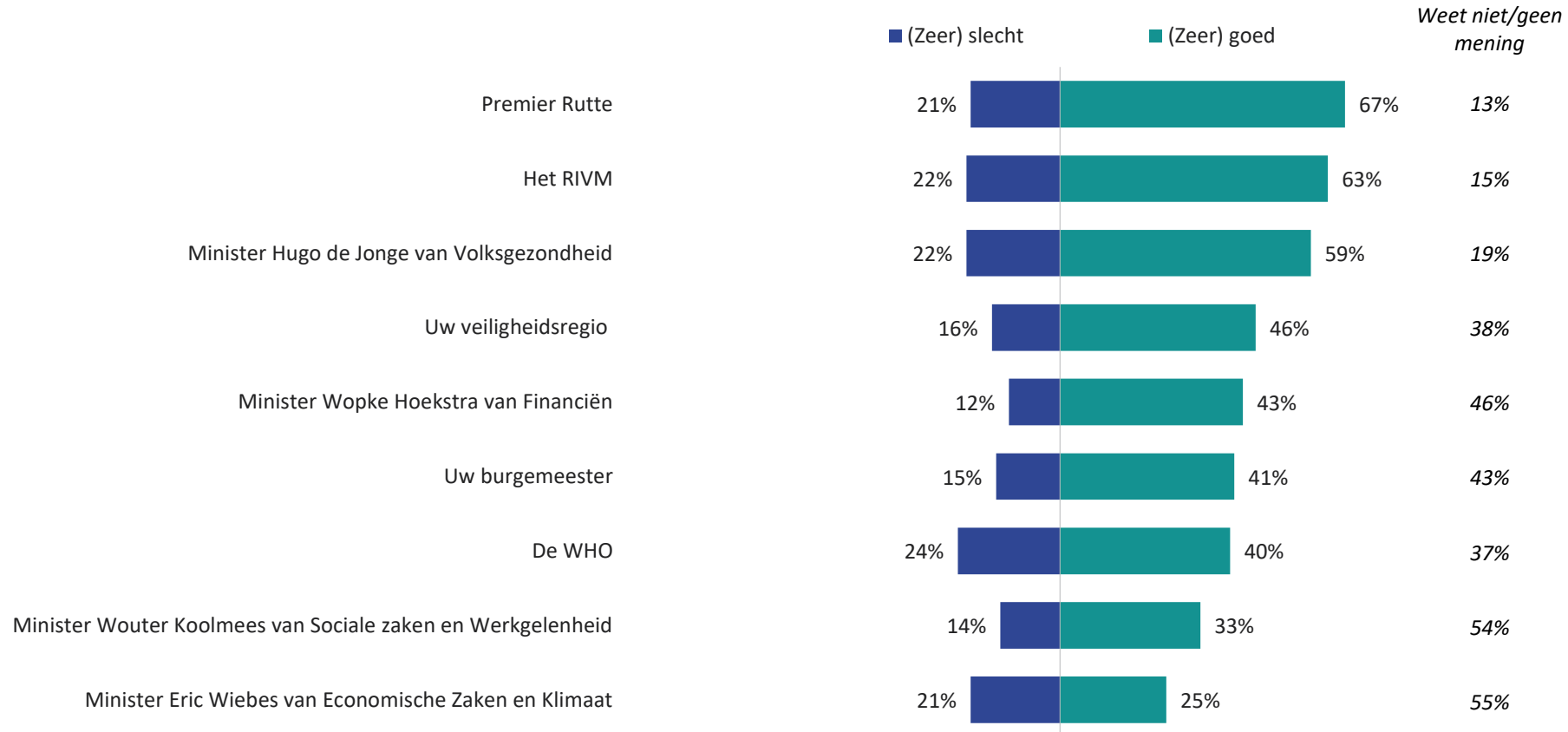
De groep Nederlanders die vindt dat er strenger moet worden gehandhaafd is ongeveer twee keer zo groot dan de groep die daar niets in ziet (48% versus 21%); 53% van de ouderen (55+) is voor strengere handhaving tegenover 39% van de jongeren (18-34).

Jongeren zelf zijn verdeeld over de vraag of ze meer ruimte moeten krijgen om hun normale leven op te pakken: 38% van de jongeren vindt wel dat ze die ruimte moeten krijgen, terwijl 33% het hier niet mee eens is

De meerderheid van de Nederlanders vindt dat premier Rutte, het RIVM en minister Hugo de Jonge de coronacrisis goed aanpakken

Wat vindt u van de aanpak van de coronacrisis door....:

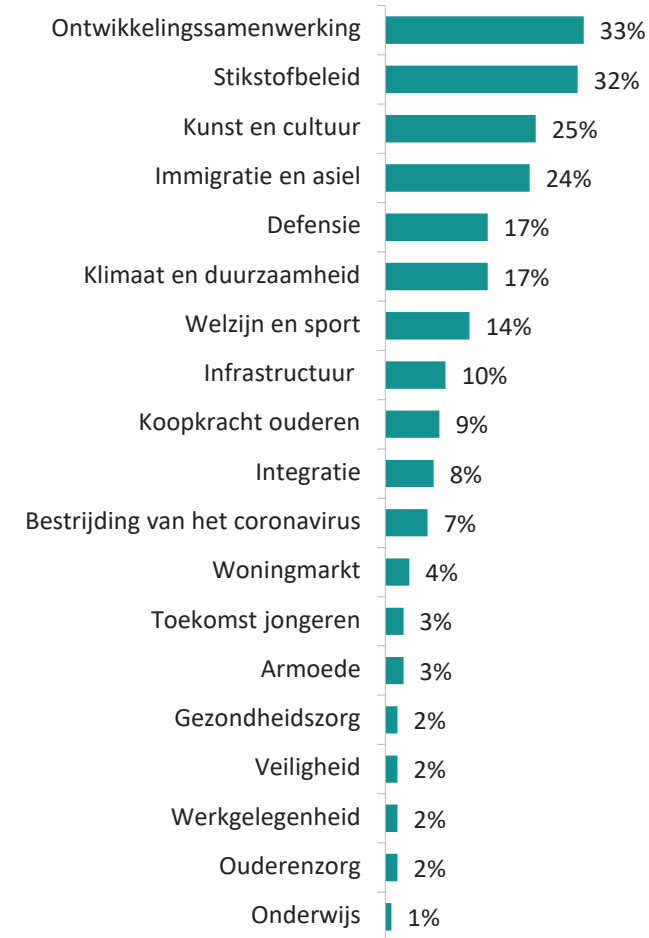
Aanhangers van Forum voor Democratie en PVV'ers zijn minder te spreken over de aanpak van Rutte (FvD: 57%, PVV: 53%), over Hugo de Jonge (FvD: 56%, PVV: 50%), over het RIVM (FvD: 56%, PVV: 50%) en over de WHO (FvD: 60%, PVV: 39%).

Gezondheidszorg heeft topprioriteit voor Nederlandse burger, economische thema's (werkgelegenheid en armoede) ook weer belangrijker

Wat zijn volgens u de **belangrijkste onderwerpen** waar kabinet mee aan de slag moet?

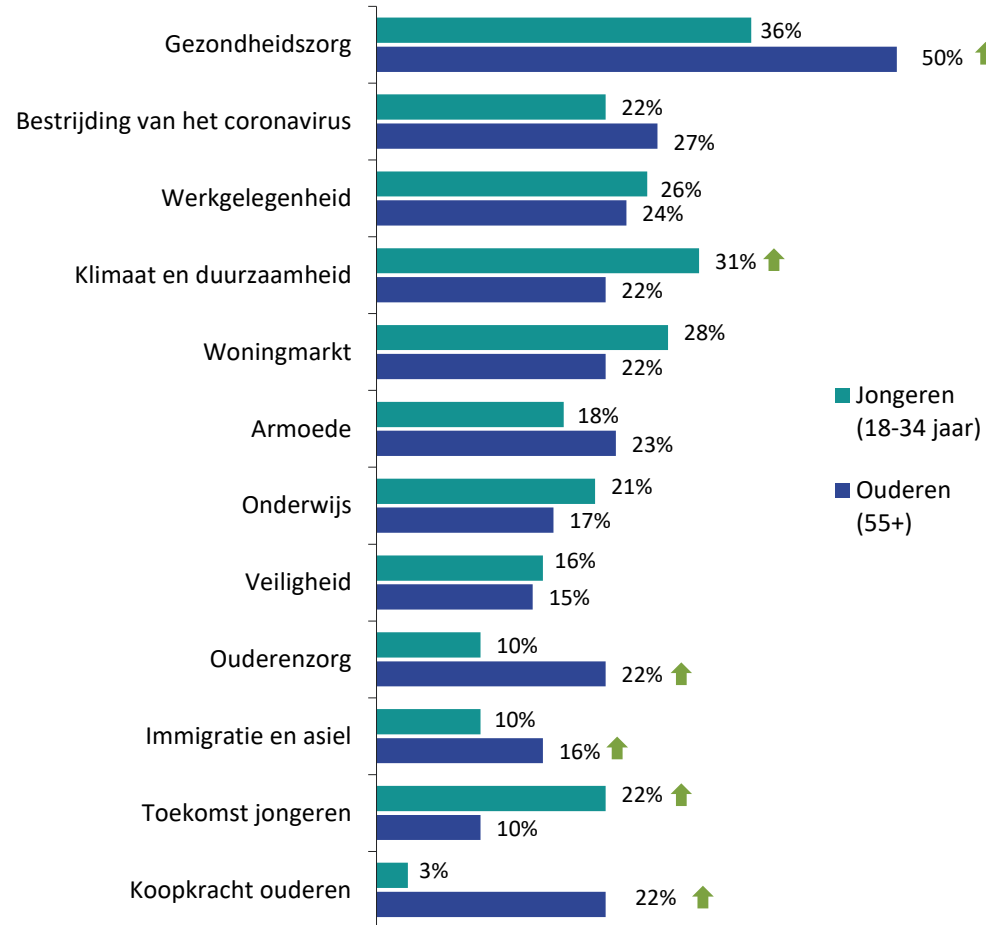

Onderwerpen waar kabinet **minder** aandacht aan moet besteden:

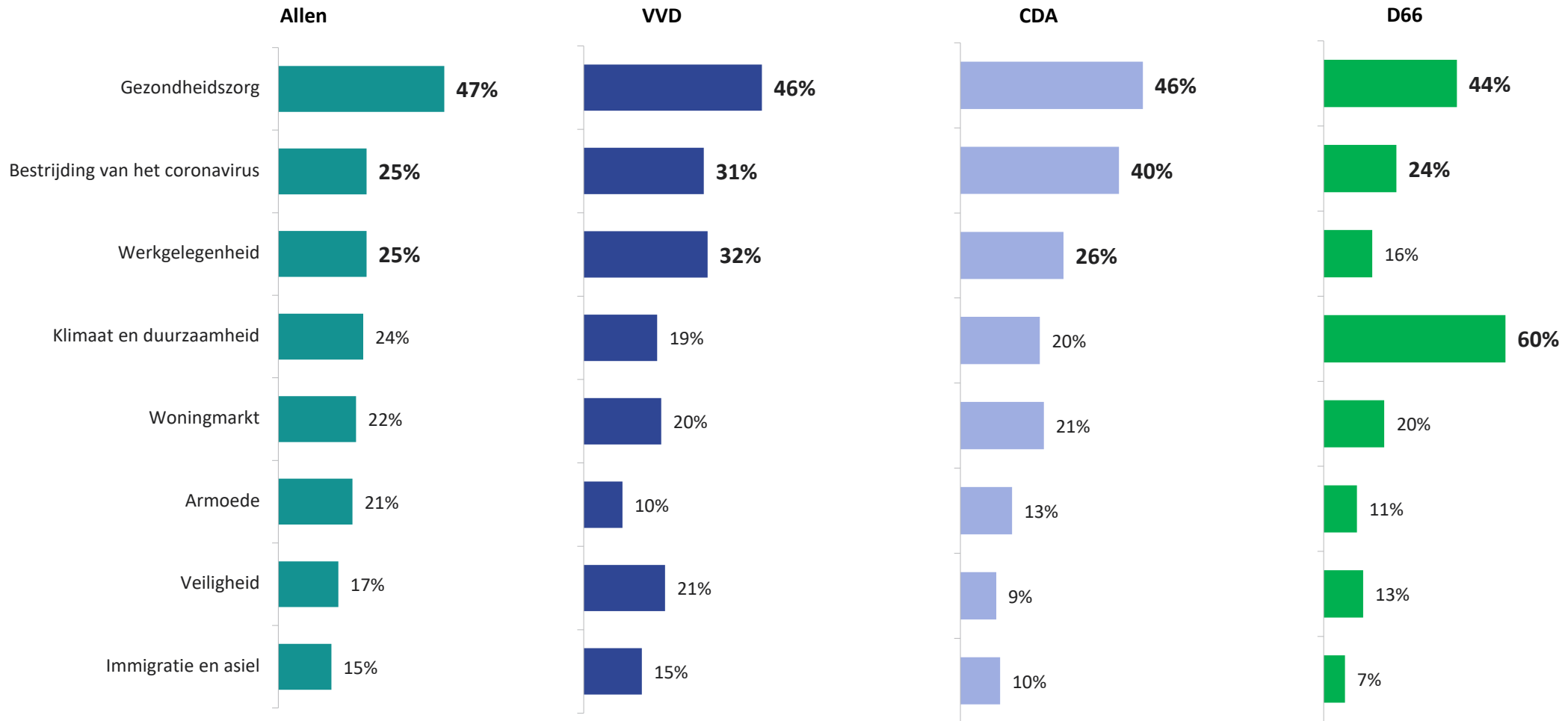
Ouderen leggen meer nadruk op de zorg, jongeren vinden klimaat en duurzaamheid belangrijker

Wat zijn volgens u de **belangrijkste onderwerpen** waar kabinet mee aan de slag moet?
U kunt er maximaal drie selecteren.

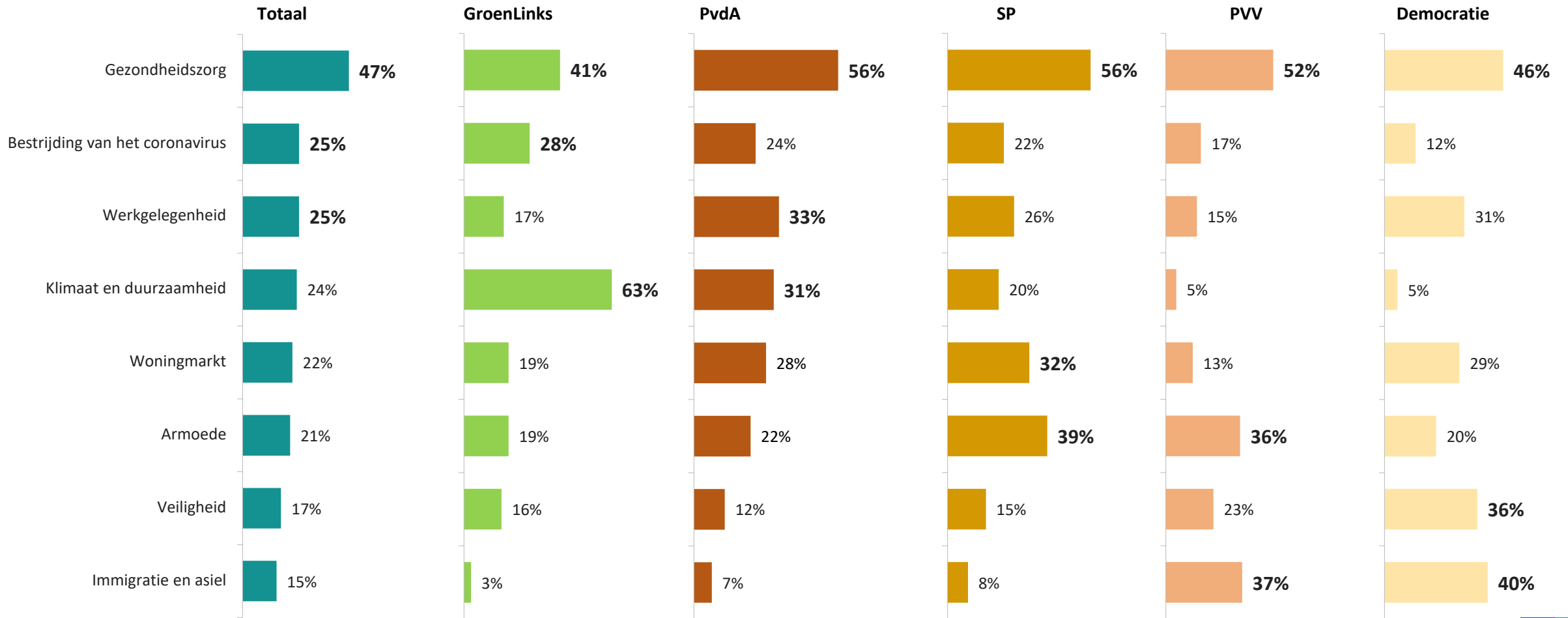
Beleidsprioriteiten van aanhangers van de coalitiepartijen komen grotendeels overeen met die van de gemiddelde Nederlander

Wat zijn volgens u de **belangrijkste onderwerpen** waar kabinet mee aan de slag moet?

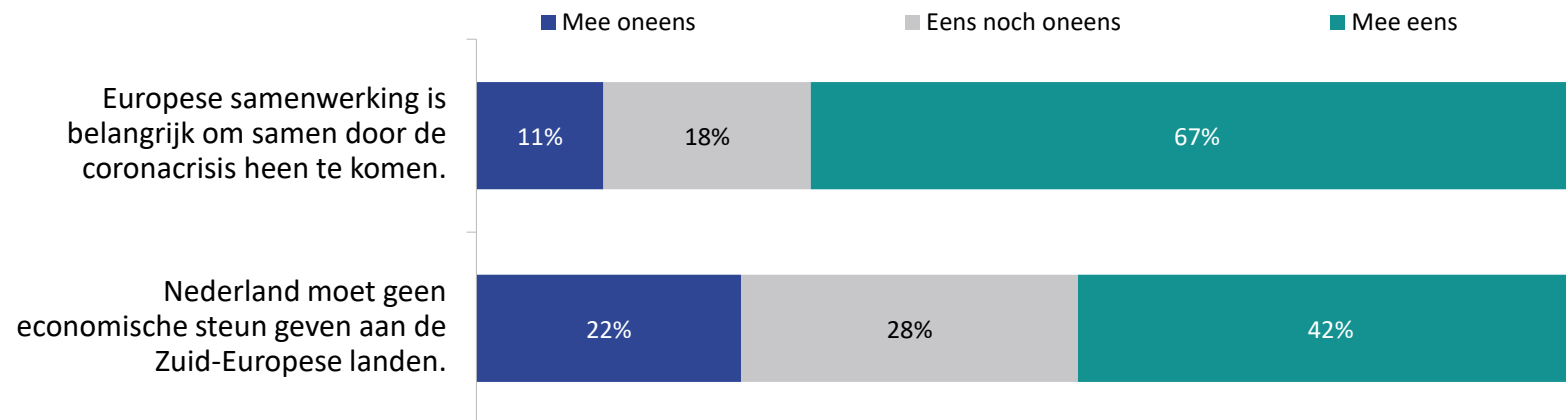
Aanhangers van oppositiepartijen leggen meer nadruk op klimaat (GroenLinks), werkgelegenheid (PvdA), armoede (SP) en immigratie (PVV en FvD)

Wat zijn volgens u de belangrijkste onderwerpen waar kabinet mee aan de slag moet?

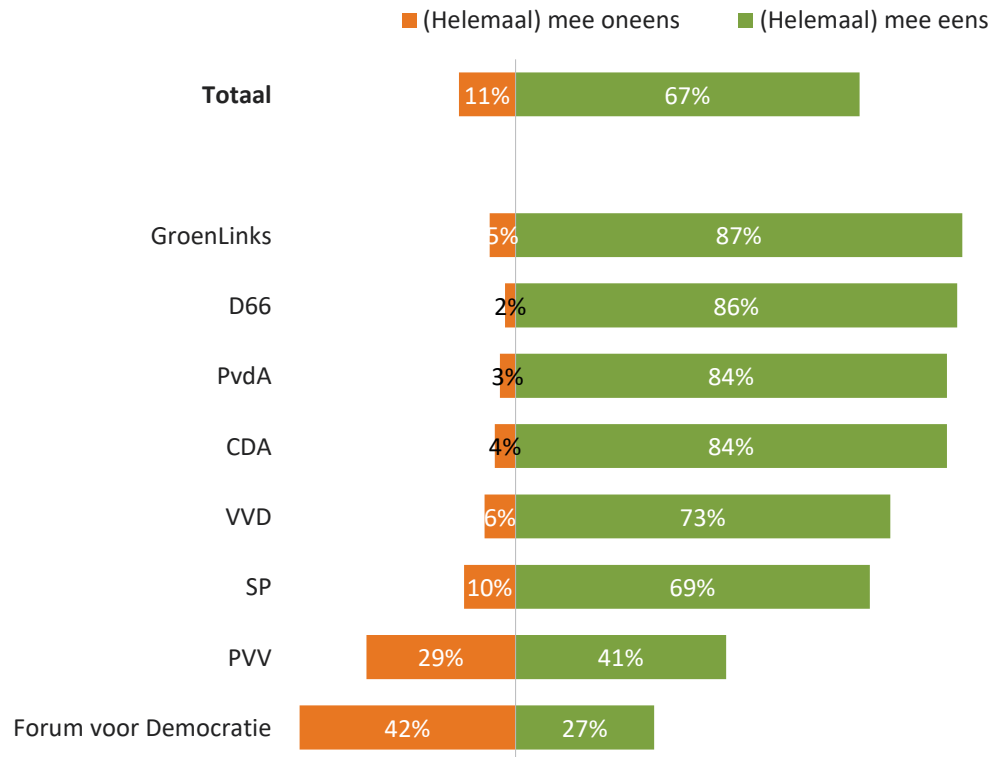
Steun voor het idee van Europese samenwerking om door de crisis te komen, maar geen grote bereidwilligheid om Zuid-Europese landen financieel bij te staan

In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen:

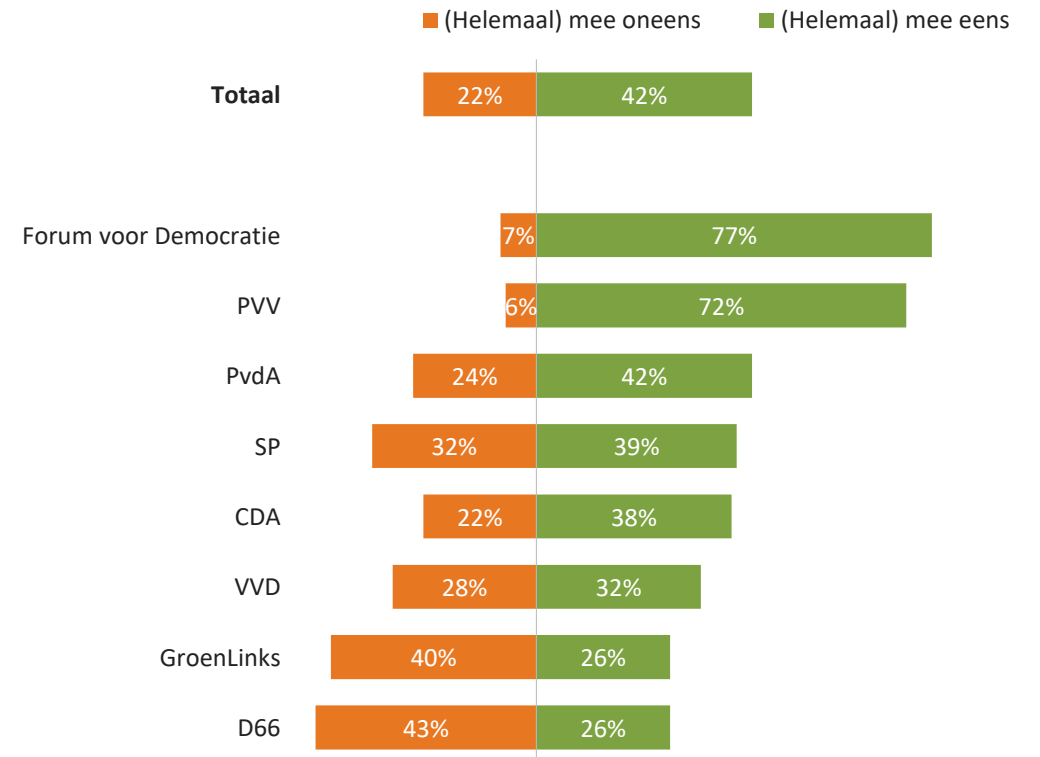

Met uitzondering van de pro- en anti-EU kampen zijn de meeste andere partijen verdeeld over de vraag of Nederland Zuid-Europa financieel moet helpen

Europese samenwerking is belangrijk om samen door de coronacrisis heen te komen.

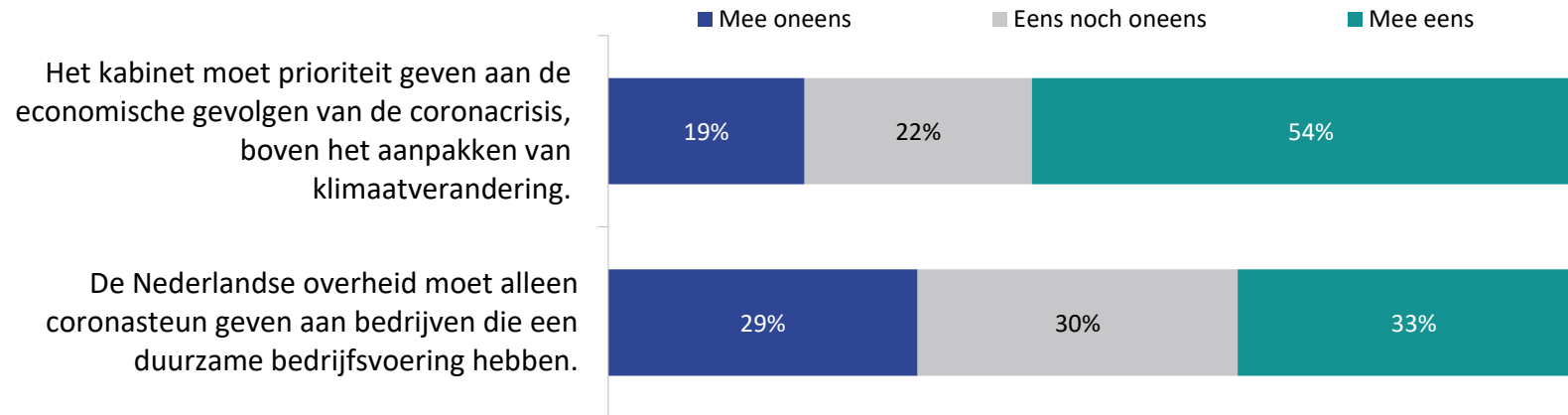

Nederland moet geen economische steun geven aan de Zuid-Europese landen.

Voor veel Nederlanders heeft de economie nu prioriteit boven het klimaat, meningen zijn wel verdeeld over de vraag of alleen duurzame bedrijven overheidssteun verdienen

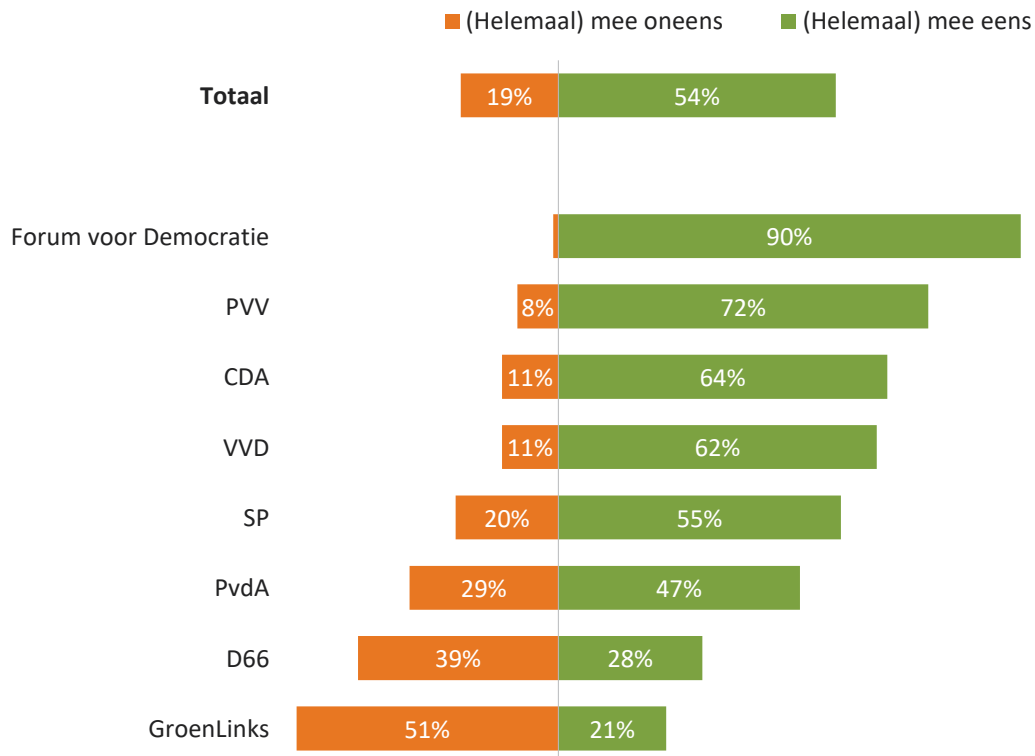
In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen:

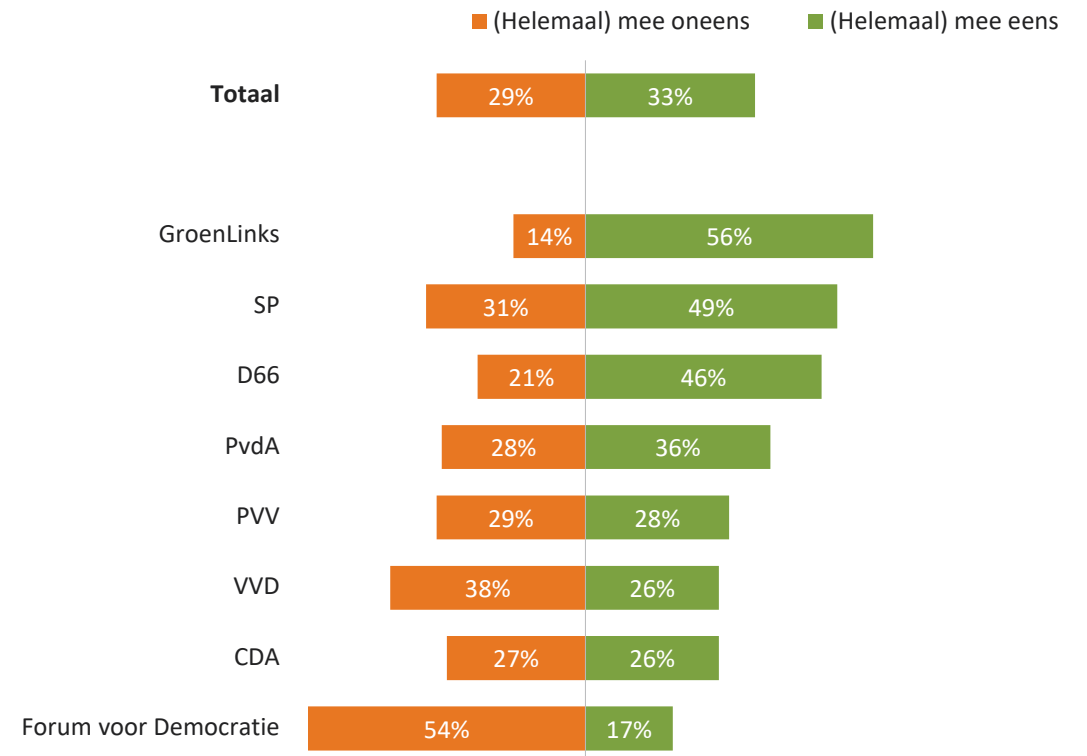
Veel jongeren (26%, versus 15% onder ouderen) en hoogopgeleiden (30%, versus 10% onder laagopgeleiden) zijn het oneens met de stelling dat de economische gevolgen van de coronacrisis nu prioriteit genieten boven het aanpakken van klimaatverandering. Vier op de tien hoogopgeleiden (40%) vinden dat de coronasteun vanuit de overheid alleen gegeven moet worden aan bedrijven die een duurzame bedrijfsvoering hebben, tegenover een kwart (25%) van de laagopgeleiden.

Duidelijke links-rechts verdeling wanneer het gaat om de afweging tussen economie en klimaat

Het kabinet moet prioriteit geven aan de economische gevolgen van de coronacrisis, boven het aanpakken van klimaatverandering.

De Nederlandse overheid moet alleen coronasteun geven aan bedrijven die een duurzame bedrijfsvoering hebben.

Onderzoeksopzet

Onderzoeksopzet

Methode

De gegevens in dit rapport zijn gebaseerd op onlineonderzoek van Ipsos onder een representatieve steekproef van 1.050 stemgerechtigde Nederlanders. Afwijkingen tussen de samenstelling van de steekproef en de samenstelling van de Nederlandse stemgerechtigde bevolking op de kenmerken leeftijd, geslacht, opleiding, regio, werkzaamheid en stemgedrag bij de laatste landelijke verkiezingen (de Tweede Kamerverkiezingen 2017) zijn door middel van een weging gecorrigeerd. De onnauwkeurigheidsmarges bij dit onderzoek (uitgaande van een betrouwbaarheidsinterval van 95%) lopen uiteen van ongeveer 1% tot ongeveer 3%. De gegevens zijn verzameld van maandag 7 september tot en met woensdagochtend 9 september 2020. 'Aanhangers' van partijen zijn respondenten die aangegeven op een bepaalde partij te zullen stemmen als er morgen verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden. Het gaat dus om de huidige partijvoorkeur. Kleine partijen worden vanwege het lage aantal waarnemingen niet getoond in de resultaten.

Meer informatie

Ipsos heeft dit onderzoek uitgevoerd in opdracht van de NOS.

Neem voor meer informatie over dit onderzoek contact op met Sjoerd van Heck (sjoerd.vanheck@ipsos.com) of Aideen Hearn (aideen.hearn@ipsos.com).

DANK U